

Posudek na magisterskou diplomovou práci

Bc. Tereza Křikavová

TLUMOČENÍ PRO POLICII V ČESKÉ REPUBLICE: POROVNÁNÍ TEORIE A PRAXE

(Police interpreting in the Czech Republic: comparison of theory and practice)

UK FF ÚTRL, leden 2021

Diplomová práce Bc. Terezy Křikavové má charakter teoreticko-empirické studie, jež se zabývá porovnáním teorie a existující praxe v rámci tlumočení pro policii v České republice. Práce má dva cíle: stanovit, nakolik soudní tlumočníci v České republice ovládají teoretické principy a pravidla soudního tlumočení, a dále zjistit, v jaké míře se tyto teoretické znalosti promítají do praxe. Diplomová práce tak tematicky vhodně navazuje na předchozí obhájené diplomové práce na Ústavu translologie FF UK, které rovněž systematicky analyzovaly roli, postavení a práci soudního tlumočníka v prostředí justice, poprvé se však práce v takto širokém záběru věnuje výlučně tlumočení pro policii. S návrhem zpracovat právě problematiku tlumočení pro policejní orgány v českém prostředí přišla sama diplomantka.

Diplomová práce (DP) má 92 stran (+ 6 příloh: dotazníky pro tlumočníky a pro policisty v původním formátu, excelové tabulky s tzv. surovými daty/odpověďmi soudních tlumočnicků a policistů, tematické řazení odpovědí tlumočnicků s pomocí tagů/kategorií a modelových situací, seznam použitých grafů). Přílohy je proto nezbytné číst společně se samotnou DP, jelikož jsou její nedílnou součástí. Diplomová práce je rozdělena, kromě Úvodu a Závěru, do dvou základních částí - teoretické a empirické - a následně do řady kapitol a velkého počtu podkapitol a oddílů. Teoretická a empirická část diplomové práce jsou rozsahem téměř vyrovnané a DP svým rozsahem přesahuje požadavky stanovené pro magisterské závěrečné práce.

Nejprve se diplomantka srozumitelně, jasně a v logickém sledu věnuje soudnímu tlumočení v České republice, současným právním úpravám, vymezuje základní pojmy a porovnává vybrané etické kodexy, zejména kodex sepsaný Komorou soudních tlumočnicků ČR a etické kodexy z Velké Británie, USA a Austrálie. Zajímá ji, jak jsou v nich pojímány takové otázky jako profesionalita, mlčenlivost, nezávislost a nestrannost tlumočníka. V teoretické části se dále diplomantka zabývá i kontroverznějšími tématy, jako je role soudního tlumočníka (kapitola 1.6). V rámci této problematiky nepanuje totiž mezi odborníky shoda, proto si autorka předsevzala, že představí co nejširší spektrum názorů vybraných zahraničních badatelů (s. 34-39). Na základě všech těchto uvedených typologií, pojetí či vnímání role tlumočníka si diplomantka postupně připravuje půdu pro svůj empirický výzkum.

V empirické části diplomantka postupně komentuje a analyzuje provedený výzkum, v rámci kterého se snažila odpovědět na otázku, nakolik se odborná literatura a etické tlumočnické kodexy shodují při tlumočení pro policii s realitou a praxí. Nejdříve představuje východiska svého výzkumu, jeho cíle a výzkumné otázky (s. 40):

- 1. Zachovávají si tlumočníci při praktickém výkonu profese neutralitu?*
- 2. Přístupují tlumočníci vždy ke sdělení tak, jak jim ukládají kodexy a odborná literatura?*
- 3. Jak s ohledem na svou profesionalitu přístupují tlumočníci k zakázkám, které by mohly být*

nad jejich síly?

4. Jak s ohledem na svou profesionalitu řeší tlumočníci problémy při tlumočení?

5. Jak se při praktickém výkonu profese projevuje role tlumočnicka?

Precizně popisuje svoji metodologii, přípravu dotazníků pro soudní tlumočnický (odevzdáno 54 vyplněných dotazníků) i policisty (28 dotazníků), pilotní studii, účastníky výzkumu i jeho vlastní průběh, tj. sběr dat a respondenty. Pomocí těchto dvou dotazníkových šetření se snaží zjistit, v jakých situacích je pro tlumočnický přirozené výše uvedené principy a pravidla dodržovat a v jakých situacích se naopak rozhodnou se od pravidel odchýlit či si je vyložit v závislosti na situačním kontextu. Získaná data z dotazníkového šetření řádně analyzuje vždy v několika tematických blocích (neutralita, přístup ke sdělení, profesionalita, role tlumočnicka), k nimž přiřazuje vybrané modelové situace (celkem 16), které daly respondentům možnost a prostor vyjádřit se k jednotlivým otázkám a situacím podrobněji. Jako v nastaveném zrcadle poté diplomantka porovnává výpovědi policistů a tlumočnicků. Zjištěné odpovědi a poznatky uvedené v přehledných grafech a popisech jsou velmi zajímavé a poučné, a díky použitým modelovým situacím mají i větší výpovědní hodnotu. Diplomantka sebekriticky přiznává, že některé otázky bohužel nevyzněly pro všechny jazyky, s nimiž soudní tlumočníci pracovali, zcela jednoznačně.

Tereza Křikavová odpovědi z jednotlivých tematických částí a modelových situací shrnuje a snaží se vyvodit obecnější závěry (s. 81-82), jež se do značné míry shodují i s názory předních badatelů, zejména například tendence tlumočnicka být spíše na straně instituce, tedy policie. O to překvapivější je závěr diplomantky ohledně tlumočnickovy profesionality, kdy zkoumá, jak se tlumočníci zachovávají v potenciálně nepříjemných situacích. Z jejich odpovědí vyplynulo, že pokud tlumočnick nerozumí osobě, kterou má tlumočit, „začne pociťovat stud, i když si na teoretické úrovni myslí, že je výrazem profesionality zúčastněné osoby informovat,“ že dotyčný hovoří tak, že mu nelze rozumět. Žádný z autorů, kteří byli uváděni v teoretické části DP, se podle diplomantky „nezabýval tím, že tlumočnick může v danou chvíli velmi pochybovat o svých schopnostech. Všichni takovou situaci popisovali jako problém, který nastává kvůli jakýmsi vnějším příčinám, a z tohoto důvodu se nikdy nezabývali tlumočnickovými pocity. Potenciální negativní pocity tlumočnicků ještě zvýraznily odpovědi policistů, ze kterých vyplynulo, že na tlumočnick, kteří během výsledku vyslychané osobě nerozumějí, pohlížejí kritičtěji než na ty, kteří odmítnou zakázku.“ (s 81-82). U tlumočnickovy role diplomantka pak konstatuje, „že tlumočníci se v rámci své přirozenosti chovají mnohem „lidštěji“, než po nich vyžadují platná pravidla.“

Výsledky dotazníkového šetření, doplněné přehlednými grafy, jakož i čistě provedená analýza modelových situací zcela jistě představují velmi vhodný základ pro další případný výzkum v této oblasti.

K obsahové stránce nemám připomínky, práce je přehledně strukturovaná a celá dotazníková analýza a následná diskuse je poctivě postavená a zpracovaná.

Práce Terezy Křikavové splňuje všechny náležitosti magisterské diplomové práce. Je napsaná poctivě, samostatně, kultivovaným jazykem, a přináší řadu zajímavých a užitečných poznatků pro teorii i praxi tlumočení, zejména pro oblast etiky, deontologie, role, postavení a chování tlumočnicka při výkonu jeho profese. Způsobem zpracování dané problematiky diplomantka prokázala, že dobře nastudovala příslušnou odbornou literaturu, že s touto literaturou dovede velmi dobře pracovat a je schopna jednotlivé úvahy, názory a poznatky samostatně utřídit, předložit a systematizovat.

Diplomovou práci **Bc. Terezy Křikavové** doporučuji k obhajobě a hodnotím ji prozatím stupněm **výborně**. O definitivní klasifikaci rozhodne vlastní průběh obhajoby.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'I. Čeňková'.

Praha 25. 01. 2021

Prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc.
vedoucí diplomové práce
Ústav translatologie FF UK